

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2023/514
Toplantı Tarihi/Sayısı : 6.12.2023/35
Karar Numarası : 2023/1037
Başvuran : 1- R.K.
Başvuran Vekili : 2- L.M.
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : İzmir 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranların kaldığı ceza infaz kurumunda sohbet hakkının sınırlandırılması nedeniyle işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuranlar, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 22/1/2007 tarihli “Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler” konulu 45/1 Numaralı Genelgesinin “Ortak Etkinlikler” başlıklı 3’üncü bölümünün 13’üncü maddesinde tutuklu ve hükümlüler için sohbet hakkının haftalık on saati aşmayacak şekilde uygulanabileceğinin düzenlendiğini,

b. İzmir 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu İdaresinin kendilerini aylık iki saat sohbet hakkından yararlandığını, bu durumun hak ihlaline yol açtığını iddia etmekte, İdarenin 45/1 Numaralı Genelgeye uygun olarak haftalık on saat sohbet hakkından kendilerini faydalandırmasını talep etmektedir.

3. Muhatap İzmir 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan alınan yazılı görüşte ise özetle;

a. Uygulanması amaçlanan sosyal ve kültürel faaliyet programlarının, Kurumun, terör ve çıkar amaçlı suç örgütleri ile tehlikeli hükümlü statüsünde bulunan hükümlü ve tutukluların ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırılmış hükümlülerin barındırıldığı yüksek güvenlikli bir ceza infaz kurumu olması sebebiyle ve çok çeşitli suç tiplerinden kişilerin bulunduğu da göz önüne alınarak titizlikle hazırlanması gerektiği,

b. İdare ve Gözlem Kurulunca planlanan sosyal faaliyet programının, Kurumda bulunan tutuklu ve hükümlü sayısı, mahkum çeşitliliği, hasımlılık durumları, grup sayıları, faaliyet alanları, personel sayısı ve Kurumun fiziki imkanları bir bütün olarak göz önünde bulundurulurken hazırlandığı ve tutuklu/hükümlülerin faaliyete

çıkartılmaları sırasında herhangi bir güvenlik zafiyeti oluşmaması ve bütün tutukluların ve hükümlülerin yararlandırılmasının sağlanması amacıyla hazırlanan faaliyet programının saatler açısından Kurumun imkanları dahilinde düzenlenerek uygulamaya konulduğu,

c. Kurumun fiziki yapısından dolayı sosyal faaliyet programlarını gerçekleştirebilecekleri alanların kısıtlı olması, Kurumda barındırılan hükümlü ve tutukluların sınıflandırılmalarına esas teşkil eden kriterlerin çeşitlilik göstermesi gibi nedenlerle sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin saatlerinin hükümlü ve tutukluların istediği düzeyde gerçekleştirilmesinin mümkün olmadığı,

ç. Kurumda bulunan hükümlü ve tutukluların, sosyal ve sportif faaliyetlerden başka bir odayla birleştirilerek bir saat halı saha, bir saat toprak saha, bir saat kapalı spor salonu kullanımı ve iki saat sohbet faaliyeti olacak şekilde yararlandırıldığı, ayrıca eğitim ve iyileştirme çalışmalarına katkı sağlamak amacıyla çini, takı ve resim kursu açıldığı,

d. Yapılan tüm iş ve işlemlerin, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun ile bu Kanun'a uygun olarak çıkartılan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Yönetmelik, genelgeler ve Kurum tarafından mevzuat hükümlerine uygun olarak düzenlenen İç Yönerge hükümleri doğrultusunda uygulandığı ifade edilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvurular tarafından sunulan yazılı görüşte özetle; Kurumumuza yaptıkları başvurudan sonra aylık iki saat şeklinde uygulanan sohbet faaliyetinin haftalık iki saat şeklinde uygulanmaya başlandığı fakat yine de bu durumun kalan sekiz saat bakımından ihlal içerdiği, dolayısıyla sohbet hakkının eksiksiz olarak kullanılmasına ilişkin taleplerinin devam ettiği ve geriye dönük olarak yaşadıkları mağduriyetin de telafi edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

6. 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinde ise özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

7. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Karar türleri" başlıklı 65'inci maddesinin birinci fıkrasına göre; "*Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.*"

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

8. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendine göre; "*özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda başvuranın, sohbet hakkından kısıtlı bir şekilde yararlandıkları iddiası konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile birlikte incelenip değerlendirilmiştir.

9. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğünün 22/1/2007 tarihli Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler konulu 45/1 Numaralı Genelgesinin “Ortak Etkinlikler” başlıklı 3’üncü bölümünün 1’inci maddesine göre; “*Hükümlü ve tutuklular işledikleri suçlara, kurumdaki davranışlarına, ilgi ve yeteneklerine göre gruplandırılarak, güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, kendileri için hazırlanmış iyileştirme programları çerçevesinde eğitim, spor, meslek kazandırma ve çalışma ile diğer sosyal ve kültürel faaliyetlere katılırlar. Bu faaliyetler yüksek güvenli kurumlara ile diğer kurumların yüksek güvenli bölümlerinde on kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde yürütülür. Programların süresi ve katılacak hükümlü tutuklu sayısı her programın özelliği, güvenlik koşulları ve kurumun olanakları dikkate alınarak idare ve gözlem kurulunca belirlenir. İyileştirme programlarının amaca aykırı sonuçlar verdiği tespit edilen hükümlü ve tutuklular yönünden bu uygulamaya son verilebilir veya gerekli değişiklikler yapılabilir.*”

10. Mezkur Genelgenin aynı bölümünün 13’üncü maddesine göre ise; “*Güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen istekli hükümlü ve tutuklular, 10 kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde ve idarenin gözetiminde, açık görüş alanlarında veya diğer ortak yerlerdeki sosyal faaliyetler çerçevesinde haftada toplam 10 saati aşmamak üzere sohbet amacıyla bir araya getirilebilir.(...)*”

11. Anayasa Mahkemesi (AYM); yüksek güvenli bir cezaevinde tutulan mahpusun beden ve ruh sağlığı için uzun süre veya süresiz sosyal yalnızlaştırmaya maruz bırakılmamasının elzem olduğunu ancak tek başına tutma veya tecrit olarak adlandırılabilir bir yalnızlaştırmadan bahsedebilmek için sohbet imkânının kısıtlanmasından öte mahpusun diğer tüm iletişim imkânlarının da elinden alınması gerektiğini, Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi (CPT)’nin 2011 yılındaki Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu için hazırladığı raporda mahpuslara tanınan sohbet hakkının azami bir şekilde kullanılmasını tavsiye ettiğini, bu hususun güvenlik gibi cezaevi için kaçınılmaz gerekçelerle kısıtlanmasının tek başına başvuruçunun “insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye” tabi tutulduğu anlamına gelmeyeceğini veya tek başına kalma tedbirinin, işlediği suçun niteliği nedeniyle yüksek güvenli bir cezaevinde tutulmanın pratik gerekleri çerçevesinde başvuruçunun katlanması gereken elem seviyesinden daha fazla bir eziyete neden olduğunun söylenemeyeceğini belirtmiştir (AYM, Turan GÜNANA, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, para. 46).

12. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), bir kötü muamelenin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 3’üncü maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi için belli bir şiddet seviyesine ulaşması gerektiğini; bu asgari seviyenin göreceli olduğunu; vakadaki muamelenin niteliği ve bağlamı, icrasının şekli ve yöntemi, süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ve bazı durumlarda mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi koşullara bağlı olduğunu ifade etmiştir (AİHM, Bouyid/Belçika, B. No: 23380/9, 28/9/2015, para. 86).

13. Mahkeme ayrıca, hapisane içindeki güvenlik rejiminin düzensizliğin ve suçun önlenmesini, cezaevindeki mahpusların korunmasını ve kamu düzenini sağlamayı amaçladığını, bu nedenle cezaevi yetkililerinin güvenlik risklerini azaltmaya ya da sınırlandırmaya çalışan yolları uygulamalarının meşru bir çıkarı olduğunu, mahpus haklarıyla güvenlik rejimi arasında bir denge kurulduğu takdirde sınırlamaların gerekli ve meşru kabul edildiğini belirtmiştir (AİHM, Nazarenko/Ukrayna, B. No: 39483/98, 29/7/2003, para. 165).

14. Mahpuslar temel hak ve hürriyetlere sahip olmakla birlikte ceza infaz kurumları bu hakların kullanılmasında güvenlik ve asayişin sağlanması amacıyla belli bir dengeyi gözetmek, gerekiyorsa sınırlamalar getirmek durumundadır. İdarenin güvenlik önlemleri koyması, mahpusların haklarını kullanmalarını tamamen engellememekte; meşru amaç olan düzeni ve güvenliğini sağlamak için sınırlamalar getirmektedir. Somut olay değerlendirildiğinde; sohbet hakkının saat sınırlamasıyla aylık olarak uygulanması hususunun; mahpusların hakları ve güvenlik rejimi arasında sağlanmaya çalışılan dengeden kaynaklandığı, aynı zamanda hakka yapılan bu

müdahalenin meşru amaca sahip olduğu düşünülmektedir. Bununla beraber; başvuran kısıtlı sürelerle olsa bile sohbet hakkını kullanabilmesinin, bu hakların yanında halı saha, toprak saha ve kapalı spor gibi sportif faaliyetlerden yararlanabiliyor olması ve çini, takı, resim kursu gibi faaliyetlere erişebiliyor olması sosyal ve kültürel faaliyetlerin devam ettiğinin göstergesi olduğu, dolayısıyla söz konusu kısıtlamaların yüksek derecede bir acıya sebep olmadığı, işkence ve kötü muamele yasağı kapsamına girebilmesi için gereken asgari eşiği aşmadığı, bu sebeple kötü muamele yasağı kapsamında ihlal bulunmadığı kanaatine varılmaktadır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

06/12/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alışan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye